

Үлэм уопутуттан

Ыстандаарт обо үөрэнэр дьарыгын тэриниитигэр сыал-сорук туруоруна, дьайыытын былааннана өйдөбүлгэ тахсар ньыматын быһаарына үөрэнэрин таһынан быһаарбыт өйдөбүлүн, онорбүт үлэтин бэрэбиэркэлэнэ, сыаналана, а.э. рефлексиялана үөрэниитин көрөр. Уйулга үөрэхтээхтэрэ бэлиэтиллэринэн, бэйэ дьайыытын сыаналаныы бэйэни сайыннарыыга биир сүрүн ньыма буолар. Онон үрдүкү кылааска литература предметигэр обо урдук култууралаах аабааччы, айааччы буолан тахсар кэрингэ тийэригэр биир ньыма быһыытынан уус-уран айымньыны ылыныыга бэйэни сыаналаныы тобоостоох. Бэйэни сыаналаныы атын киһи кыһалбатын, иэйиитин ылынар кыахха тиэрдэр, уус-уран айымньы уобараһын нөнүө бэйэ иэйиитин, уйулбатын уьугуннарыы, олобу көрүүнү сыаналаныы барар

Бэйэни сыаналаныы иэйиини, уйулба хамсаабынын кытта ситимнээбин быһыытынан, уус-уран айымньыны ылыныыга биир сүрүн ньыма буолара саарбахтаммат. Аабааччы бу түгэнгэ дьоруойу кытта кэпсэтиигэ (диалогка) киирэн айымньыны ылыныыта диригиир. Бэйэтин майгытын, быһыытын ордук диалог кэмигэр сыаналанар. Үөрэнээччи тус уопутугар олобуран, дьоруойу кытта тэнгэ олобу көрүүтэ-истиитэ кэниир.

Улаатан эрэр обо, уйулба уорэхтээхтэрэ бэлиэтиллэринэн, күннээби олохтон да көстөрүнэн, оонньууга, ордук оруолларынан оонньууга улгумнук кыттар (Выготская Л.С.) (1;96) Ким эмит оруолун, хамсаныылаах, быраабылаах оонньууну улаатан эрэр обо ордорор. Билингни оонньуу обону бары өттүнэн буомурдар, тыл сайдыытын туһунан этэ да барыллыбат. Оттон дьининэн айылбатынан улаатан эрэр обо обо хамсаныы, тылынан дьайыы ньымаларын ингэринэригэр ураты тобоостоох кэмэ. Онон учуутал бу кэми сатабыллаахтык туһанан, улаатан эрэр оболор тус психологическай уратыларыгар тирэбирэн, дьарыктар ис иһиттэн ситимнэнэн тахсан иһэллэрин курдук толкуйдаан, драматическай куруьуогу тэринэрэ бары өттүнэн көдүүстээх буолуон сөп.

Испэктээги туруорууга эрчиллиитэ, уус-уран уобарастары көрүүтэ суох быһаччы киирдэххэ, обо этэргэ дылы «сүрэххэ астарар», оонньуур бабата симэлийэн, куотарга барыан сөп. Онтон сыһаа туруоруллуохтаах испэктээги эрчиллиилэр тиһиктэригэр киллэрэн үлэлээтэххэ, обо оонньууга ис тардыһыта арыллан, айарга бабата күүһүрэр киһи быһыытынан эмиэ уларыйар. Кини оонньуур уобарастарын, айымньыны олоххо сыһыаран ырыта үөрэнэр. Ол кини киһилии сиэри тутуһарыгар, олобу балачча толкуйдаахтык

ылынарыгар,ыарахаттары уйумтуо,тулуурдаах,дьулуурдаах буоларыгар сирдиир.Дьингэр үлэ сүрүн сыала-итиннэ,киһини киһилии олоххо салайыыга сытар. Ити туһа диэн куруһуок репертуара киһи араас майгытын диринник көрдөрөр саха классическай айымньыларыгар тирэбирэрэ олохтоох.Төһө да оонньуулар сууххай,танас-сап өтүнэн сипшэтэх-хоппотох курдук буолбуттарынын ийин,сүрүнэ обону уран тыл умсулбаныгар киллэриин,ону бэйэлэрин көрөөччүлэригэр тиэрдэргэ дьулуурдарын бөбөрбөтүү ситибиллэр.

Оболор төрөөбүт тылларыгар уонна литератураҕа интэриэстэрэ сыһыа үрдүүр. Уус-уран айымньыны аабар бабалара күүһүрэр. Оонньууга толорор персонажтарын тылларын-өстөрүн ис сүүрээнин болбойо,тылынан дьайыыга киллэрэр ньымаларын көрдүү үөрэнэллэр,сананы хамсааһынынан дьайыы күүһүн кытта дьүөрэлиир үөрүйэххэ сысталлар.

2015-2018 уорэх сылларыгар «Оскуола мини-театра»диэн бырайыагынан элективной кууруһу салайан улэлэппитим.Бу бырайыакпын Чурапчыга ытыллыбыт республиканскай педярмаркаҕа саха тылын учууталларын холбоһуктарыгар көмүскээбитим. Нэһилиэкпит «Чэбдик» сынньалан киинин кытта арааһынай тэрээһиннэри бииргэ ытыааччыбыт. Хас сылын аайы Олонхо күнүгэр ытыабыт. Маннык олонхолору туруорбуһут ; «Тимир куйахтаах Дьурантай бухатыыр». 5кыл.-2 оҕо, 6 кыл.-4 оҕо,7 кыл.- 1оҕо. «Кулун Куллустуур» олонхоҕо: 3 кыл.- 6 оҕо, 4 кыл.- 6 оҕо, 5 кыл.- 3 оҕо, 6 кыл.- 5 оҕо . «Эрчимэн Бэргэн» олонхоҕо: 5 кыл.-6 оҕо, 6 кыл.- 4 оҕо, 7 кыл.-2 оҕо, 8 кыл.-3 оҕо. «Ньургун Боотур» олонхоҕо: 5 кыл- 5 оҕо, 6 кыл.- 2 оҕо, 7 кыл.- 2 оҕо. Бу олонхолорго улахан дьон эмиэ кыттыыны ылбыттара. Саха литературатын классик-суруйааччы Н.Д.Неустроев айымньытын «Тиэтэйбит» комедиятынан Өлүөхүмэ улууһун иһинэн ытыллыбыт «Театральная Олекма» тэрээһиннэ СДК-га кыттыһан, туруорааччы да, оонньооччу да оруолун ылбытым.Бу оонньууга төрөһүттэр кыттыбыттара, иккис миэстэҕэ тиксибиһпит.

5 кыл. үөрэнээччитин Мамонтова Таисияны монологу толорууга үөрэппитим. Суорун Омоллоон «Харанаҕа тыкпыт сырдык» кэпсээнинэн быһа тардыыны ааһан улууска ытыллыбыт «Китчегясовскай аабыыларга» кыттан, 2-с бириистээх миэстэҕэ тиксибитэ. 7 кыл уорэнээччитэ Ариффулина Александра Аҕа дойду сэриитин тематыгар хобоон аабыыга улууска ытыллыбыт конкурска кыттан, 1-кы миэстэ буолбута. Мамонтова Таисия- 7 кыл. С.Данилов хоһоонун ааһан, республикаҕа ытыллыбыт конкурска лауреат аатын ылбыта.

А.Сыромятникова юбилейыгар аналлаах биэчэри СДК-5а оскуолабыт библиотекарын кытта ыппыпыт.Суруйааччы туһунан лекциялары аахпыпыт, айымныларынан инценировкалары туруорбуппут. Учууталлар төрөшүттэр, бэйэбит эмиэ кыттыыны ылбыпыт. Макар Хара юбилейыгар аналлаах тэрээһини эмиэ ити курдук СДК-5а ыппыпыт. Иван Гоголев «Хара Кыталык» айымнытынан быһа тардыыны туруорбуппут.Биир үөрэнээччи,төрөшүттэр,учууталлар кыттыбыпыт. С.Данилов айымныларынан хоһооннору,ырыалары оскуола оболоро, ансамбыл кыттыылаахтара толорбуппут.

Хас сылын айы Сана дьыл, Ороһооспо үөрүүлээх бырааһынныктарыгар араас представлениялары туруорууга оболору кытта төрөшүттэр,учууталлар кыттабыт. Саха остуоруйаларыгар инценировкалары оскуола оболорун бэлэмнээн, детсад итиллээччилэригэр, оскуола5а да туруорбуппут. Быйыл П.А.Ойуунускай юбилейыгар анаан, СДК-5а оскуола оболоро кыттыылаах суруйааччы хоһооннорун, айымныларынан сценкалары көрдөрбүшүт. Ити курдук театрым бырайыагын сылын айы салгыы ытар санаалаахпын.